

La sobirania alimentària, una proposta política amb implicacions científiques i acadèmiques?

Ponent: Miquel Vallmitjana (Biòleg i activista de Som Lo Que Sembrem)
Dimarts 28 d'abril de 2015, 12h-14h
Sala de Graus de les Facultats de Biociències i de Ciències

La sessió va tenir dues parts, una exposició de Miquel Vallmitjana i un debat sobre alguns dels aspectes exposats pel ponent.

Idees clau de l'exposició:

Miquel Vallmitjana va dedicar la primera part de la seva exposició a desmuntar tres mites que considera molt estesos:

- 1- Que la revolució verda i el sistema agrícola industrial procura donar suport a la petita pagesia.
- 2- Que el sistema agrícola industrial és sostenible i es podrà mantenir durant molts anys.
- 3- Que el sistema agrícola industrial solucionarà la fam al món.

Amb una àmplia exposició de dades el ponent mostra com el sistema agrícola industrial va en contra dels interessos de la pagesia a petita escala. Que el sistema agrícola industrial és insostenible, i per tant no és una opció de futur ja que a mig termini aquest model haurà de ser substituït. I que el model agrícola industrial no resol el problema de la fam al món, per una qüestió de dificultats en la distribució d'aliments en un context d'economia capitalista, perquè és un model en el que l'agricultura no és una forma de produir aliments sinó una forma de fer beneficis econòmics.

El sistema agroindustrial mundial és molt sensible als oligopolis que controlen determinades parts de la cadena, afavorint els interessos de les grans corporacions en detriment dels de la població en general i de la pagesia en particular.

El sistema agroindustrial va ser impulsat per una revolució tecnològica. Per al ponent es basava sobretot en dos aspectes: afegir molta energia al camp, i afegir noves varietats de llavors que responguin a aquella introducció d'energia. Tot plegat configura un model insostenible en termes econòmics, ecològics i socials.

El ponent reconeix, tanmateix, que és difícil criticar la Revolució Verda perquè va permetre aliments accessible per a una població en creixement exponencial. Però considera que la Revolució Verda tenia un objectiu amagat al que se li donava prioritat: la consecució de beneficis econòmics exponencials. Per al ponent, era un cercle viciós que ens ha portat a la insostenible situació actual: en introduir tanta energia al camp en forma de fertilitzants sintètics, no és necessari cultivar tantes lleguminoses, la disminució de les quals repercuteix en

la dieta perquè la proteïna passa a provenir de la carn en lloc de les lleguminoses. A la llarga es produeix un canvi cultural orientat a incrementar el consum de carn.

El ponent remarca també com la Revolució Verda va ser fortament subvencionada per tal de generar excedents, uns excedents que s'exporten i contribueixen a deteriorar les activitats productives agràries dels països receptors, així com els mercats locals, tornant insostenible la activitat agrària.

L'excessiu consum de carn és el que ha portat a que el sistema agroindustrial sigui responsable de gairebé la meitat dels gasos d'efecte hivernacle (comptant fertilització de les terres, transports de cereals, engreix de ramats, consum de carn, etc.). Es dedueix que reduint el consum de carn es reduiria la pressió del canvi climàtic. El ponent remarca diverses vegades que no es tracta de deixar de menjar carn, sinó de reduir-ne el seu consum.

El ponent explica que s'han fet anàlisis històriques sobre quanta energia s'ha invertit al camp i quantes calories acabem obtenint. I l'agricultura tradicional, que seria per exemple la Xina tradicional, una agricultura sostenible i que encara és viable, que encara s'està fent a altres llocs del món, per cada calorïa invertida obtenia al voltant de quaranta calories de menjar. I el global de l'alimentació a Espanya és de 0,9, és a dir, invertim 1 i tenim 0,9 de calories. Ja no és una agricultura solar, sinó que és una agricultura fòssil, amb uns rendiments energètics negatius.

A més, el ponent afegeix que el model agroalimentari actual té un important coll d'ampolla entre la producció i el consum, perquè la distribució està organitzada de forma predominantment oligopòlica.

Per totes aquestes raons, el ponent considera que el sistema agroalimentari contemporani és insostenible en termes socials, econòmics i ambientals, i produeix cada cop més disfuncions i perjudicis a un nombre més gran de persones (en especial als petits camperols del món). Per això cal buscar models alternatius, i un dels principals models actualment a debat és el de la Sobirania Alimentària (com una forma d'anar més enllà de la mera 'seguretat alimentària'), basada en la agroecologia. Un model en el que els productors i consumidors mantinguin relacions més properes, fins i tot co-responsabilitzar-se de les seves iniciatives i accions.

Debat

En el debat, es reflexiona sobre fins quin punt la proposta de la SbA no ha vingut a substituir el marxisme en la seva lluita contra el capitalisme per una proposta de caire més ecologista, més verda. Es percep que més que una proposta científica, la SbA constitueix un paradigma ideològic per anar en contra del capitalisme.

S'observa que una part de les persones assistents no estan d'acord a mesclar tants conceptes i idees complexes dins del concepte de SbA, ja que consideren que no hi caben. En canvi, la majoria d'elles estan d'acord en que caldria trobar un model sostenible per a l'agricultura, perquè perceben que el model actual no és gaire sostenible.

D'alguna manera, perceben que la SbA pot constituir una amenaça a moltes coses que en l'actual model agroalimentari funcionen bé, com la productivitat agrària, la possibilitat de

mantenir unes dietes equilibrades tot l'any (i no només durant l'estació corresponent), les millors condicions higièniques de l'alimentació actual, etc. En aquest sentit, es mostren més partidaris de promoure solucions ecològiques sense que això impliqui necessàriament canvis substancials en el model econòmic global, que encara es percep com a font de progrés.

Una altra part de les persones assistents a la sessió, en canvi, són més disposades a acceptar models més transformadors i crítics amb el sistema agroalimentari contemporani, i en aquest sentit es mostren molt més partidàries d'acceptar el concepte de SbA i de traslladar-lo a la docència i la recerca.

Al llarg del debat, les posicions dels partidaris de la SbA i dels escèptics es fan més i més tibants, fins arribar a un punt en que ja no dialoguen entre si sinó que escenifiquen monòlegs (han renunciat a convèncer-se mútuament). Aquesta situació mostra les grans dificultats que poden tenir aquests conceptes per a introduir-se en un àmbit tan compartimentat com la Universitat.